

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ
Мін'юст**

вул. Архітектора Городецького, 13,
м. Київ, 01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83
E-mail: callcentre@ca.minjust.gov.ua,
themis@ca.minjust.gov.ua,
Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Міністерство внутрішніх справ

На виконання доручення Прем'єр-міністра України Юлії Свириденко від 05 вересня 2025 року № 28432/1/1-25 (zareestrovano v Min'yosti 05 veresnya 2025 roku za № 12207-4-25) до звернення Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування від 01 вересня 2025 року № 04-15/11-2025/201218, Міністерством юстиції України опрацьовано пропозиції, викладені у листі Генерального штабу Збройних Сил України від 30 серпня 2025 р. № 300/1/С/7327 до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питання проведення обов'язкової евакуації» (реєстр. № 12353 від 23 грудня 2024 року, поданий Кабінетом Міністрів України), та в межах компетенції повідомляється про таке.

Запропонованими змінами передбачається доповнити статтю 33 Кодексу цивільного захисту України такими положеннями:

«Під час дії воєнного стану з метою збереження життя та здоров'я цивільного населення проводиться обов'язкова примусова евакуація населення всіх категорій у порядку, визначеному законом.»

Зоною обов'язкової примусової евакуації є землі житлової та громадської забудови у складі, визначеному главою 6 Земельного кодексу України, або їх частини, що розташовані на територіях активних чи можливих воєнних (бойових) дій, включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Примусова обов'язкова евакуація може здійснюватися щодо всіх категорій населення за принципами недискримінації незалежно від ознак статі, майнового та соціального стану, етнічного походження, мовних та інших ознак. |

Рішення про проведення обов'язкової примусової евакуації приймається за пропозицією військового командування та за погодженням з Координаційним штабом з проведення евакуаційних заходів та ефективного реагування на масове переміщення населення, утвореним Кабінетом Міністрів України, на відповідній території обласними, Київською міською військовими адміністраціями. У рішенні визначаються території обов'язкової евакуації в межах зони

СЕД АСКОД
Міністерство юстиції України
№ 128177/12207-4-25/8.2.3 від 05.09.2025
Підписувач Ференс Олена Миколаївна
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000D3A330007C5EDC00
Дійсний з 06.12.2024 10:52:46 по 06.12.2026 10:52:46

обов'язкової примусової евакуації, строки проведення евакуації та категорії осіб, що підлягають евакуації, а також *інші необхідні умови та відомості*».

Перш за все варто констатувати, що згідно зі статтею 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) «*право кожного на життя охороняється законом*».

Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) неодноразово зазначав у своїй практиці, що пункт 1 статті 2 Конвенції зобов'язує Державу не лише утримуватись від умисного чи протиправного спричинення смерті, але й вживати необхідних заходів для захисту життя осіб, які перебувають під її юрисдикцією.

Право на життя є основоположним у системі цінностей і однією з головних засад демократичного суспільства, за своєю суттю переважає будь-яке інше право, оскільки є передумовою для реалізації всіх інших прав людини. Життя людини визнається в Україні найвищою соціальною цінністю.

Прецедентне право Європейського суду надає перевагу статті 2 як одному з найбільш фундаментальних положень Конвенції. Вона гарантує право на життя, без якого користування будь-якими іншими правами та свободами, зазначеними в Конвенції, є недійсним. Вона також встановлює обмежені обставини, коли позбавлення життя може бути виправданим, і Європейський суд застосовує сувору перевірку, коли на ці винятки посилаються Високі Договірні Сторони (див. п. 37 рішення у справі «*Pretty v. The United Kingdom*» від 29 квітня 2002 року, заява №2346/02).

Тобто право на життя має перевагу над іншими конвенційними правами, а отже і заходи, які має вжити держава щодо гарантування і забезпечення реалізації конвенційних прав, першочергово мають стосуватись захисту права на життя відповідно до статті 2 Конвенції.

Європейський суд у своїй практиці встановлював, що Держава зобов'язана вживати практичних превентивних заходів, спрямованих на захист однієї чи багатьох осіб, яких заздалегідь можна було визначити як потенційні мішені для заподіяння смерті, зокрема у випадку вбивств у зоні збройного конфлікту (див. пункт 63 рішення у справі «*Кіліч проти Туреччини*» від 28 березня 2000 року, заява № 22492/93).

Підтримуючи ідею обов'язкової примусової евакуації, оскільки остання спрямована на виконання позитивного обов'язку Держави – захисту життя цивільного населення, що перебуває під її юрисдикцією, слід зазначити, що обмеження інших прав при застосуванні запропонованого заходу є виправданим.

Водночас, оскільки запропоновані заходи можуть передбачати елементи примусу, відповідне регулювання має бути зрозумілим, доступним і передбачуваним, та чітко визначати межі, спосіб і повноваження представників держави при здійсненні таких заходів.

Крім того, запропонованими змінами до Кодексу цивільного захисту України пропонується передбачити, що зоною обов'язкової примусової евакуації пропонується визначити землі житлової та громадської забудови у складі, визначеному главою 6 Земельного кодексу України, або їх частини, що

розташовані на територіях активних чи можливих воєнних (бойових) дій, включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

При цьому пропонувані зміни, на думку Генерального штабу Збройних Сил України, спрямовані на забезпечення обов'язкової евакуації для всіх категорій населення із населених пунктів, які розташовані в районах ведення воєнних (бойових) дій та можливих бойових дій у безпечні райони.

Разом з тим, згідно зі статтею 173 Земельного кодексу України межа району, села, селища, міста, району у місті – це умовна лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району, села, селища, міста, району у місті від інших територій.

Включення земельних ділянок у межі району, села, селища, міста, району у місті не тягне за собою припинення права власності і права користування цими ділянками, крім земельних ділянок, визначених частиною четвертою цієї статті.

Водночас Земельним кодексом України не встановлено обмежень щодо включення у межі території населеного пункту будь-якої з категорій земель, визначених статтею 19 Земельного кодексу України.

При цьому слід зазначити, що до земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації(стаття 51 Земельного кодексу України).

Земельні ділянки, призначені для садівництва, можуть використовуватись для закладання багаторічних плодкових насаджень, вирощування сільськогосподарських культур, а також для зведення необхідних будинків, господарських споруд тощо (частина третя статті 35 Земельного кодексу України).

До земель транспорту належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту, і на яких, зокрема, можуть бути розташовані автомобільні, морські, залізничні вокзали тощо (статті 67 – 74 Земельного кодексу України).

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватись для профілактики захворювань і лікування людей.

Будівництво об'єктів житлового, громадського призначення та інших об'єктів, інша господарська діяльність на землях оздоровчого призначення здійснюються виключно за умови дотримання режимів округів і зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони, якщо така діяльність сумісна з охороною природних лікувальних ресурсів і відпочинком населення (статті 47, 48 Земельного кодексу України).

Водночас зазначені категорії земель можуть перебувати як у межах населеного пункту, так і поза його межами.

Таким чином, запропонований підхід щодо визначення зоною обов'язкової примусової евакуації населення лише землі житлової та громадської забудови у межах населених пунктів не забезпечуватиме досягнення зазначених у листі цілей із збереження життя та здоров'я цивільного населення, оскільки не передбачає примусову обов'язкову евакуацію населення, що проживає або тимчасово перебуває у будівлях чи спорудах, розташованих на інших категоріях земель, визначених Земельним кодексом України, у тому числі за межами населених пунктів.

Окрім цього, варто зазначити, що ні Кодексом цивільного захисту України, ні запропонованими змінами не визначено зміст терміна «примусова евакуація», що, на нашу думку, може створити прогалину у правовому регулюванні, і спричинити ускладнення під час реалізації положень закону на практиці.

З метою дотримання принципу юридичної визначеності варто опрацювати питання доцільності доповнення частини другої статті 33 Кодексу цивільного захисту України (до якої зміни не вносяться, і яка визначає всі види евакуації) положеннями щодо «примусової евакуації».

Крім того, запропоновані зміни не містять єдиного підходу стосовно вживання таких формулювань, як «категорії населення» та «категорії осіб», що потребує уточнення з метою застосування у проекті акта єдиної, уніфікованої термінології.

Також в останньому абзаці запропонованих змін передбачається, зокрема, що у рішенні (обласних, Київської міської військових адміністраціях) визначаються «інші необхідні умови та відомості», що на нашу думку, потребує уточнення.

Підсумовуючи звертаємо увагу, що запропоновані положення сформульовані дещо абстрактно з використанням розмовної юридично невживаної лексики, що неприйнятно для нормативно-правового акту, у зв'язку з чим потребують відповідного перегляду, доопрацювання та уточнення.

Заступник Міністра

Олена ФЕРЕНС